

BESMELE HAKKINDA*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!

Aziz ve sevgili Ak-Radyo ve Ak-Televizyon izleyicileri!.. Allah'ın rahmeti, bereketi, ihsânı, ikrâmı, dünyada ahirette üzerinize olsun... Allah cümlelerinizi iki cihanda aziz ve bahtiyar eylesin...

Kur'an-ı Kerim'i, o mübarek Allah kelâmı, kitâb-ı mukad-desimizin ilk sayfasını açtığımız zaman,

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) ile başlıyoruz. Fâtiha'nın başında (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) var. Demek ki, Kur'an-ı Kerim'in sırasına göre, açıklamamıza oradan başlamamız gerekiyor.

a. Hıra Dağı'nda İlk Vahiy

Çok iyi biliyorsunuz, duymuşsunuzdur şimdiye kadar ki, Peygamber SAS Efendimiz kırk yaşına ulaştığı zaman, insanlardan ayrı durmak, sakin sessiz bir yerde tefekküre dalmak arzusu içinde çoğaldı ve Mekke-i Mükەرreme'nin o güzelim, çeşit çeşit, görünüşü muhteşem, heybetli dağları içinde Hıra Dağı'nın tepesine çekilmeğe başladı.

Bu Hıra Dağı'nı Mekke-i Mükەرreme'ye hac ve umre için giden kardeşlerimiz görmüşlerdir.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Çok heybetli bir manzarası vardır. Mevlevî külâhı gibi Mekke ovasında tek başına yükselir. Bakışı bile insanın içine sevinç doldurur, seyri bile hoştur. Fakat çıkışı çok zordur. Bana nasib oldu, herkes kolay kolay çıkamıyor. Çok zorlukla çıkılıyor, bir saat kadar sürüyor. Sıcak var, yokuş var, tehlikeli yerleri var, adetâ emekleyerek çıkılan yerleri var...

Yukarıya çıkıldığı zaman çok muhteşem, çok güzel bir yer; insanın içi ürpertiyle doluyor. Hakîkaten, çok yüksek bir zevk mahsulü orayı seçmek... Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin Habîbi, Halîlü'r-Rahmân, Habîbu'llah Muhammed-i Mustafâ Efendimiz orayı seçmiş. Öyle bir yer ki, herkes istese de, "Gideyim bakayım, şu ne yapıyor, göreyim!" dese bile, kolay kolay uğrayamaz, yanına gelemez.

Peygamber SAS Efendimiz oraya gitmeğe başladı. Hattâ orada gecelemeğe başladı. Bizim de çıktığımızda gece olmuştu sevgili izleyiciler! Oradan şöyle etrafımıza baktık. Bir kere çok latîf bir hava esiyor. Sanki o manzarayı seyredecek yere, küçük bir halı kadar düz bir kaya konulmuş. Sanki onun üzerinde durulsun da, geceleyin etraf seyredilsin gibi... Oradan bakıldığı zaman Harem-i Şerif ve Kâbe-i Müşerrefe görünüyor. Bu çok önemli bir nokta... Kâbe-i Müşerrefe'yi gören bir yer orası...

Mağara da, içe doğru gittikçe daralan çok hoş bir mağara... Oraya girdiğiniz zaman, yukarıya doğru bir yarık tarzında, ileriye doğru gittikçe daralıyor. Bir kişinin rahatlıkla namaz kılacağı bir yer...

Bir iki kişi daha olabilir, ama o kadar, yâni çok geniş bir yer değil. Uç tarafı kıvrılıyor, kıvrıldığı için dibi görülmüyor. O çatlaktan bu tarafa doğru, sanki latîf bir hava esiyor. Sıcakta bile gayet hoş bir hava esiyor.

Peygamber SAS Efendimiz işte böyle yüksek, çıkılması son derece zor, hattâ tehlikeli bir yere tek başına inzivaya çekilmeye başlamış idi kırk yaşlarında... Zâten Muhammed el-Emîn diye tanınmış, herkesin hürmet ettiği, sevdiği, saydığı, hakemliğine müracaat ettiği, emanetini getirip teslim ettiği, dullara, yetimlere merhametle yardım eden, çok sevilen, çok güzel huylu bir insan... Oraya gidip, gıdasını alıp geceleri de kalmaya başlayınca; hattâ bazen Hazret-i Hatice Validemiz götürürmüş. Orada bir kaç gün kalınca, Araplar dediler ki:

عَشِقَ مُحَمَّدٌ رَبَّهُ

(Aşıka muhammedün rabbehû) “Muhammed Mevlâsına, Rabbine aşık oldu.” Yâni öteki insanlar gibi bir hareket yapmıyor; değişik, hiç görülmemiş bir şeyi yapıyor.

O mağarada kalırken, hicretten on yıl kadar önce, mîlâdî 610 tarihlerinde, orada ilk defa vahiy geldi Peygamber SAS Efendimiz’e... Olağanüstü görüntüler görmeğe ve olağanüstü sesler duymaya başladı. Her şeyi mükemmel bir insan olduğundan, herkeste olmayan bu gibi şeylere hayret etti. Görülmeyen, rastlanılmayan bir olay olduğu için, bu duruma kendisi şaşırdı.

Bir keresinde Hıra Mağarası'nda iken ona füc'eten, ânîden öyle bir hal geldi. Kendisine bir melek geldi ve (*Ikra'*) dedi. O ilk defa karşılaşüyor böyle bir olayla. *Ikra'*, oku demek. Okumak için de, ille önünde yazılı bir metin olmak şartı yok, ezbere okumaya da şâmil bu tabir.

اِقْرَأْ

(العلق:1)

(*Ikra'*) “Oku! Önünde bir şey olmasa bile, ezberinde olan bir şeyi oku!” (Alak, 96/1) dedi. Fakat ortada okunacak bir şey yok, sadece bir oku emri geliyor, bir görülmemiş varlıktan, yâni melekten...

O da:¹

مَا أَنَا بِقَارِيٍّ

(*Mâ ene bi-kàriin*) “Ben okuma bilen bir kimse değilim, okuyamam! Okuyucu değilim, okuyabilen bir kişi değilim!” diye cevap verdi. Çünkü daha önceden yazı ile, okuma ile ilgili bir çalışması olmamış bir kimse idi. Yazı yazmamıştı.

¹ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.4, no:3; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.139, no:160; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.232, no:26001; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.216, no:33; Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.202, no:4843; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.V, s.321, no:9719; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.5, no:17499; İshak ibn-i Râheveyh, c.II, s.314, no:840; Hz. Aişe RA'dan.

Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.51, no:13112; Nu'man ibn-i Beşir RA'dan.

O zaman, melek onu şöyle sımsıkı tuttu ve vücudunu sarıp öyle sıktı ki, fazla sıkılmaktan dolayı tâkati kesildi. Sonra salıverdi. Yine, (*İkra'*) “Oku!” dedi. (*Mâ ene bi-kâriin*) “Ben okuma bilen bir kimse değilim!” der demez yine tuttu, yine sardı, sıktı. Sonra yine salıverdi. Sonra yine, (*İkra'*) [Oku!] diye emretti. Bu bir emir tabii, kıraat fiilinin emir şekli. “Ben okuma bilmiyorum!” dedi. Çünkü ortada okunacak bir şey de yok, ne okunduğunu da kendisi henüz tesbit etmiş olmadığından, öyle söyledi.

Üçüncü olarak tekrar sardı ve ondan sonra bir açıklama mâhiyetinde:

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ
خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ
اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ
عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

(العلق:ه-ا)

(*İkra' bi'smi rabbike'llezî halak. Haleka'l-insâne min alak. İkra' ve rabbüke'l-ekrem. Ellezî alleme bi'l-kalem. Alleme'l-insâne mâ lem ya'lem.*) [Yaratan Rabbinin adıyla oku! O insanı bir aşılarmış yumurtadan yarattı. Oku! İnsana bilmediklerini belleten, kalemle yazmayı öğreten Rabbin, en büyük kerem sahibidir.] sözlerini kendisine söyledi. (Alak, 96/1-5)

Bu ayetleri ilk defa, Peygamber Efendimiz o melekten orada duydu. Tabii bu gördüğü görüntü, duyduğu sesler onu çok etkiledi. Eve döndü. O sırada zevcesi Hatice Vâlidemiz, Hatice bint-i Huveylid RA... Onun yanına geldi. Titreme, üşüme hali vardı.

زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي

(*Zemmilûnî, zemmilûnî!*)² “Beni örtün, beni örtün!..” dedi. Hani, (*Yâ eyyühe’l-müzzemmil*) ayeti var ya; örtün dediği zaman örttükleri için, *müzzemmil* sözü oradan geliyor. *Müzzemmil, mütezemmil* demek.

يَا أَيُّهَا الْمَزْمَلُ

(المزمل:١)

(*Yâ eyyühe’l-müzzemmil*) “Ey böyle örtünüp bürünen Rasül!” demek. (*Müzzemmil, 73/1*)

² Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.4, no:3; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.139, no:160; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.232, no:26001; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.216, no:33; Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.202, no:4843; Abdü’r-Rezzak, *Musannef*, c.V, s.321, no:9719; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IX, s.5, no:17499; İshak ibn-i Râheveyh, c.II, s.314, no:840; Hz. Aişe RA’dan.

Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.VII, s.51, no:13112; Nu’man ibn-i Beşir RA’dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.5, no:4; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.143, no:161; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.428, no:3325; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.325, no:14523; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.275, no:2993; Abdü’r-Rezzak, *Musannef*, c.V, s.321, no:9719; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.VII, s.51, no:13113; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.VI, s.502, no:11631; Câbir ibn-i Abdullah RA’dan.

Tabii örttüler üstünü. Biraz dinlendikten sonra, bu hal geçti. Peygamber Efendimiz:

“—Kendi canımdan korktum, başıma bir hal gelecek!” dedi.

Hazret-i Hatîce Vâlidemiz ârife bir hanımdı, mü'min bir kimseydi. Peygamber Efendimiz'i iyi tanıyordu. Dedi ki:

“—Vallâhi, Allah seni hiç bir zaman perişan etmez! Sen iyi bir insansın... Akrabana iyilik edersin, külfetlere tahammül edersin, sabredersin. Yoksulu kollarsın, misafire ikram edersin, musîbete uğramışlara yardımcı olursun. Yâni, iyi bir insansın!” dedi.

Sonra, bu işleri iyi bilen amcazâdesi Varaka ibn-i Nevfel ibn-i Esed ibn-i Abdü'l-uzzâ isimli bir kimse vardı. Bu zat İbrânice bilirdi, yazı yazmayı bilirdi. İbrânice İncil yazardı. Bir rivayete göre de Arapça yazardı. İhtiyarladığı için a'mâ olmuştu o sırada... Hazret-i Hatice böyle yanına varınca, dedi ki:

“—Amcazâdem, birader-zâdeni dinle! Yâni, benim eşim Muhammed-i Mustafâ'yı bir dinle, bak bir şeyler anlatacak sana!” dedi.

Varaka sordu:

“—Birâder-zâdem, yeğenim ne görüyorsun?”

Peygamber Efendimiz de gördüklerini haber verince, Varaka dedi ki:

“—Müjdeler olsun! O Mûsâ AS'a, İsâ AS'a gelen bir melektir. Sen Hazret-i İsâ AS'ın geleceğini müjdelediği ahir zaman peygamberi olacaksın. Ne mutlu sana!” dedi. “Ah ben de keşke a'mâ

olmasaydım, genç olsaydım da, sana yardımcı olsaydım. Seni kavmin, senin doğduğun şehirden çıkartacağı zaman sağ olsaydım da, sana yardım etseydim!” dedi.

Peygamber Efendimiz şaşırdı:

“—Acâib, hayret... Onlar beni yurdumdan çıkartacaklar mı?..”

“—Evet. Senin getirdiğin gibi böyle bir yeniliği, doğru bir şeyi getiren hiç bir kimse yoktur ki, eski düzenlerinin bozulmasını istemeyen kimseler ona düşman olmasın, düşmanlık etmesin, engellemeğe çalışmasın... Bu olağan bir şeydir, sana da engel olacaklar. O günleri ben görürsem, sağ olursam, sana kuvvetli bir şekilde yardımcı olurum.” dedi.

Varaka çok yaşamadı, vefat etti. Ama Peygamber SAS Efendimiz’e, Mûsâ AS’a gelen, İsâ AS’a gelen meleğin geldiğini kesin olarak söyledi. Çünkü dinlerle ilgili mâlûmatı vardı, *Ahd-i Atîk*’i ve *Ahd-i Cedîd*’i, yâni Tevrât’ı ve İncil’i bilen bir kimse idi.

b. Yaradan Rabbinin Adıyla Oku!

Şimdi burada ne denmiş oluyor Peygamber Efendimiz’e?.. İlk defa karşılaştı Kur’an-ı Kerim’le Peygamber Efendimiz;

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

(العلق:1)

(*Ikra’ bi’smi rabbike’llezî halak.*) “Yaradan Rabbinin adı ile oku!” buyruldu. (Alak, 96/1)

Açıklamalara Kur'an-ı Kerim'in başından başlayacaktık demiştik, burada niçin bu olayı zikrediyorum?.. Bir kere Kur'an-ı Kerim'in ilk gelen ayetleri bu ayetler, peş peşe gelen beş tane ayet-i kerime ama, biz geliş sırasına göre anlatmayacaktık. Kur'an-ı Kerim'de sûrelerin ve sûrelerin içindeki ayetlerin sıralanışı ilâhî menşe'lidir. Tevkîfidir; tarihî değildir, keyfî değildir, ihtiyârî değildir. Allah öyle emretmiştir, öyle sıralanmıştır.

Onun için, biz de bu sıraya riayet edeceğiz. Yâni, *Fâtiha*'dan başlayacağız, Allah nasib ederse, ömür verirse, *Kul eüzü bi-rabbi'n-nâs*'la bitireceğiz.

İlk vahyi niçin okuyoruz?.. İlk vahiyde Peygamber SAS Efendimiz'e Allah-u Teâlâ Hazretleri, "Seni yaratan Rabbinin adı ile oku!" demiş olmasından dolayı; yâni, okumaya Allah'ın adını söyleyerek, Allah'ın adını anarak başlamasını emretmiş olmasından dolayı okuyoruz.

Bizim şimdi, Kur'an-ı Kerim'i açtığımız zamanda ilk karşımıza çıkan, (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*) satırındır. Ondan sonra, (*El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn.*) geliyor. Araplar zaten, "Ey Allah'ım, ey Mevlâm, senin adınla bu işe başlıyorum." mânâsına;³

بِسْمِكَ اللَّهُمَّ

(*Bi'smike'llâhümme*) derlerdi. (*İkra' bi'smi rabbike'llezî halak.*) ayetinde de, Allah'ın ismiyle başlanması emrediliyor.

Fakat, bu olaylar birkaç defa tekerrür etmiş olmalı... Bir rivayette de Peygamber Efendimiz, Hıra Mağarası'nda başına gelenleri Varaka'ya anlattıktan sonra:

“—Yalnız halvette kaldığım zaman, tek başıma kaldığım zaman, arkamdan ‘Yâ Muhammed!.. Yâ Muhammed!’ diye ses işitiyorum, kaçıyorum.” filân diye söylemiş.

Varaka bu sözü duyunca:

“—Kaçma, öyle yapma! Sana geldiği zaman, ne söyleyeceğini dinle, bekle, sebat et! Sonra gel bana, ne olduğunu haber ver.” diye nasihat etmiş.

Demek ki, ilk karşılaştığı olayı Varaka'ya anlatınca, o da böyle bir tavsiyede bulundu. Sonra Peygamber Efendimiz yine oraya gidince:

يَا مُحَمَّدُ قُلْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Yâ muhammed, kul: Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm...) denildi. (Ve le'd-dâllîn)'e kadar bu sesleri duydu. Sonra;

قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

(Kul: Lâ ilâhe illa'llâh) “Lâ ilâhe illa'llâh de!” denildi.

³ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.974, no:2581; Misver ibn-i Mahrame RA'dan. Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1411, no:1784; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.268, no:13854; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XI, s.214, no:4870; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.69, no:3323; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Peygamber Efendimiz Varaka'ya bunları nakletti. Varaka yine:

“—Şehadet ederim ki, sen Meryem'in oğlu İsâ AS'ın müjdelediği ahir zaman peygamberisin!” dedi.

Zâten biliyorsunuz, *İncil*, söz olarak müjde mânâsına geliyor. Hazret-i İsâ AS'ın da konuşmalarının ana konusu, “Ahir zaman peygamberi gelecek, müjdeler olsun!” tarzında Peygamber Efendimiz'i müjdelemesiydi.

“—Mûsâ AS'a gelen melek gibi bir melektir bu... Sen Allah'ın tayin ettiği bir peygambersin. Sen cihadla mükellef olacaksınız!” demişti.

Şimdi buradan anlaşılıyor ki, Varaka'nın yanına iki defa gidilmiş. İlkinde o bazı nasihatlerde bulunmuş; ikincide (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn...*) diye Fâtîha Sûresi gelmiş.

Demek ki, “*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*” ilk inen Fâtîha Sûresi'nin başında bulunan bir ibâre... Buradan, bu rivayetten onu anlıyoruz. Ama ilk karşılaştığı vahiy, (*İkra' bi'smi rabbike'llezî halak.*)

Demek ki, Cenâb-ı Hak ilkönce Peygamber SAS'i hazırlamış oluyor. “Rabbinin adıyla oku! O insana bilmediğini öğretmiştir, kalemi öğretmiştir.” diyerek o hususlarda bir hazırlama oluyor. Ondan sonra, ona bir kitap ihsân olunacağını imâ ettikten, hatırlattıktan, alıştırdıktan sonra; kitap okumaya, kalemle yazmağa teşvik ettikten sonra,

(*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn...*) diye Fâtîha Sûresi'ni indirmiş oluyor. Demek ki Fâtîha Sûresi, Kur'an-ı Kerim'in İkra' ayetlerinden sonra inen, ama sûre olarak ilk inen sûresi oluyor.

Allah'ın ismiyle başlamak meselesi, Alak Sûresi'nin ilk ayetlerinde emredilmişti. Burada da fiilen (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*) denilerek o gösterilmiş ve öyle okuması, öyle söylemesi ifade edilmiş oluyor.

Bu bakımdan, (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) Kur'an-ı Kerim'dendir. Nitekim daha önceki peygamberlere de o tarzda, bütün işlere Allah'ın adını anarak başlanması emredilmiş olmalı... Çünkü Sûre-i Neml'de anlatıldığına göre, Sabâ melikesi Belkıs, Hazret-i Süleyman AS zamanında yaşamış. Süleyman AS ona bir mektup göndermişti; “Putperestliği bırak, aya güneşe, yanlış şeylere tapmayı bırak, imana gel!” diye... O mektup kendisine ulaştınca, o da vezirlerini toplamış, olayı onlara haber vermişti:

إِنِّي أَلْقَيْتُ إِلَيْكَ كِتَابٌ كَرِيمٌ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(النمل: ٢٩-٣٠)

(*Innî ülkıye ileyke kitâbin kerîm.*) “Bana soylu, güzel, değerli bir yazı gönderildi. (*Innehû min süleymâne ve innehû bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*) Bu gelen yazı Süleyman'dandır; yâni

Yemen'in kuzeyinde olan, şimdiki Filistin'de olan o büyük devletin başındaki Süleyman AS'dandır ve (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) diyerek başlıyor." diye bildiriyor. (Neml, 27/29-30)

Demek ki besmele, Süleyman AS'ın da bildiği, daha önceki peygamberlerin de bildiği bir ibâre... Peygamber Efendimiz'e de, Fâtiha Sûresi'nin başında böylece bildirilmiş oluyor.

c. Besmele Fâtiha'dan Bir Ayet midir?

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Tabii, *Besmele* Kur'an-ı Kerim'dendir ve her sûrenin başında da ayrıca (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) diye var; sadece Tevbe Sûresi'nin başında yok... 114 sûre olduğuna göre, 113 sûrenin başında (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) var.

Sözleri itibariyle ilâhî olan, Kur'an'dan olan bu (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*), her sûrenin başına Allah öyle emrettiği için mi yazılmıştır, yoksa o sûrelerin birinci ayeti midir?.. Sûreleri birbirlerinden ayırmak için mi başlığın altında yazılmıştır?.. "Sûrenin birinci ayeti değildir ama, o da ilâhî menşe'lidir, onun için sûreyi bununla başlatalım!" diye başına ondan mı konulmuştur?.. Yoksa, birinci ayet (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*)'dir de, ondan sonra öteki ayetler mi gelmektedir?..

Bu hususta iki rivayet var, onları size biraz açıklamak istiyorum.

Rivayetlerin bir tanesi:

“—Sûrelerin başındaki bu besmeleler, sûrelerin birinci ayetidir. O halde Fâtiha'nın başındaki (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) de, Fâtiha Sûresi'nin birinci ayetidir.”

Bu kanaatte olanlar diyorlar ki: “Peygamber Efendimiz'in ashabı, o mübarek alimler, Peygamber Efendimiz de öyle tavsiye ettiği için, Kur'an-ı Kerim'le karışmasın diye, Kur'an-ı Kerim'in içine, yanına bir şey yazmazlardı. Mâdem yazmışlar, mâdem iki sûrenin arasında, yeni başlayan sûrenin başında var; demek ki Kur'an'dandır ki, ondan yazmışlar. Yazdıklarına göre birinci ayettir, yoksa yazmazlardı.” diyorlar.

Bu hususta İbn-i Abbas RA'dan rivayet var:

“—Besmeleyi terk eden, 113 ayeti terk etmiş olur.” buyurmuş.

Ebû Hüreyre RA da:

“—Peygamber Efendimiz, '*Fâtihate'l-kitâb* yedi ayettir. Bunların evveli (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*)'dir.' buyurdu.” demiştir.

Ümm-ü Seleme RA da:

“—Peygamber Efendimiz Fâtiha'yı okurdu, (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm, el-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn*)'i bir ayet sayardı.” demiş. O halde bu son rivayete göre, birinci ayetin bir bölümü olmuş oluyor.

İşte bunlardan dolayı, “O da sûreden olduğundan, imam namazı yüksek sesle kıraat ederek kıldırıldığı zaman, bunu da yüksek sesle okuyup Fâtiha'ya öyle başlamalıdır.” demişler. Şimdi bu, İmam Şâfiî Hazretleri'nin görüşü...

Ahmed ibn-i Hanbel Hazretleri, bu iki hususta tereddüt etmiş. Mâlikî mezhebinin imamı olan, aynı zamanda hadis alimi olan, *Muvatta'* isimli kitabı yazmış olan İmam Mâlik ibn-i Enes (Rh.A) Hazretleri de, Kur'an'ın içine başka şey yazılmadığını düşünerek:

“—Medine ahalisi, ehl-i Medine, Peygamber Efendimiz'den sonra Medine'de yaşayan ahalinin teâmülünde, (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) yüksek sesle okunmuyordu. Binâen aleyh bu besmeleler ne Fâtiha'da, ne de öteki sûrelerde sûrenin birinci ayeti değildir; sûreleri birbirlerinden ayırmak için ve teberrüken, Allah'ın adıyla başlasın denildiği için, emredildiği için yazılmıştır. Onun için ne âşikâre, ne gizli bu besmeleleri okumak doğru değildir, muvâfık olmaz.” demiştir.

Demek ki, İmam Şâfiî, “Okunması lâzım!” diyor. İmam Mâlik de, “Medine ahalisi, Peygamber Efendimiz'in tatbikatını bilen insanlar besmeleleri okumuyorlardı; binâen aleyh, okunmaması lâzım! Fâtiha'nın birinci ayeti o değildir.” demiş.

Biz Hanefîyiz, İmâm-ı A'zam Ebû Hanife Hazretleri'nin mezhebine bağlıyız çoğunlukla... Bizim Türkiye'mizdeki tatbikatımızda, (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) okunmuyor. Bizim mezhebimize göre, bu besmele Kur'an'dan bir cümledir ama, sûrelerin başında onun bir ayeti değildir. Onların aralarını ayırmak için konulmuştur. Mâdem ki, Kur'an-ı Kerim'in içine başka bir

şey yazılmıyordu, o halde besmeleler de Kur'an'dandır. İmâm-ı Şâfiî Hazretleri bir bakıma haklıdır ama, bunların sûrelerin bir parçası olduğuna dair mütevâtir bir rivayet yoktur. O halde sûrenin kendisinden değildir. İmâm-ı Mâlik de bu bakımdan haklıdır.

Onun için, bizim yapmamız gereken, bunu Fâtiha'da namazın içinde okumak vacib değildir. Ama gerek namazda ve gerek namazın dışında, her işin başında okunması sünnettir. Bunun için namazın her rekatında, kıraatin evelinde sessizce besmele okuruz. Ortasında okumayız, yâni o sûrenin bir parçası anlaşılmasın diye. Cehrî namazlarda da içimizden okuruz. Herhalde en isabetli olan bu olmuş oluyor ve ecdâdımız da böyle yapı gelmişlerdir. Böylece içimizden okuyarak, "Ayettir ama, Fâtiha'nın ayeti değildir." diye, bu tarzda meseleyi toparlamış oluyoruz.

d. Besmele Okumanın Amacı

(*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) üzerine, besmelenin fazîleti üzerine çok kitaplar yazılmıştır. Fakat ben şunu ifade etmek istiyorum: Kur'an-ı Kerim'in ilk inen ayetleri Alak Sûresi'nin ilk beş ayetidir. Sûre olarak ilk inen Fâtiha Sûresi'nin başında, (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) vardır. Yâni, Allah'ın ismiyle bir şeyin yapılmış olması çok önemli bir husustur. Bunun üzerinde biraz durmamız gerekiyor.

Neden bu böyle okunuyor?.. Onun sebebi üzerinde derin derin düşünmemiz gerekiyor.

Hemen onu açıklayalım, ondan sonra da kelimelerinin izahı üzerinde dururuz. Kelimeleri açıklarız. Birtakım noktalara işaret etmek istiyorum.

Bunu okumaktaki maksadımız ne oluyor?.. “Ne kendim, ne başkası, hatıra gelebilen hiç bir nam ile değil, ancak Allah-u Teâlâ’nın nâmı ile başladığım işe başlıyorum, başlarım.” demiş oluyoruz. Yâni, burada (*Bi’smi’llâh*) “Allah’ın ismiyle başlarım!” derken, Allah’ın ismini öne almak ancak mânâsı ifade ediyor, tahdit ifade ediyor. Yâni, başka hiç bir sebeple değil, kendi adıma da değil, başkası adına da değil; sadece ve sadece Allah rızası için, Allah adına bu işe başlıyorum, başlamaktayım.” demiş oluyor insan...

Yâni, “Bu işi kendim için değil, Allah namına, onun emriyle ve onun için yapıyorum!” demiş oluyor. Burada hem te’kid var, hem de Allah’a tam itaat var. Allah’tan başka hiç bir şeyi nazar-ı dikkate almamak, sadece Allah’ın rızasını düşünmek var... Çok önemli bir nokta... Çok önemli olduğu için de, Allah-u Teâlâ Hazretleri ilk ayetlerde Allah’ın ismiyle başlanmasını söylemiş oluyor.

Demek ki biz, yapacağımız her işi nasıl yapmalıyız?..Allah için yapmalıyız.Allah adıyla, Allah namına, Allah ile, Allah’a dayanarak, Allah’a güvenerek, Allah yolunda, Allah rızası için yapmalıyız. Bunları hepsi (*Bi’smi’llâhi’r-rahmâni’r-rahîm*)’in içinde, mânâsında saklı olduğu için... (*Lâ ilâhe illa’llâh*) mânâsı var,

(*İlâhî ente maksûdî ve rıdâke matlûbî*) “Yâ Rabbi, ben ancak senin rızanı istiyorum! Başka hiç bir şey beni ilgilendirmiyor, başka hiç bir şeyin peşinde değilim.” mânâsı var. İmanın tam has, gönlünün tam ihlâslı hâlis muhlis görünümü olmuş oluyor. O bakımdan çok önemli bir ibare olmuş oluyor.

Peygamber SAS Efendimiz Hazretleri de, bu önemi vurgulamak için bu hususlarda nasihat buyurmuş, bazı hadis-i şerifler irad etmiştir. Meselâ:⁴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِفْتَاحُ كُلِّ كِتَابٍ

(خط. فى الجامع عن أبى جعفر محمد بن على)

(*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm, miftâhu külli kitâbin*) “Besmele, şu *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm* ibaresi her yazının, kitabın anahtarıdır, başlangıcıdır.” buyurmuş.

Demek ki, bir yazıya başlarken (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) ile başlamak lâzım! Kendisi de öyle yapardı. Başka yerlere mektup gönderirken, önce besmeleyi yazdırırdı.

Sonra buyurmuş ki:⁵

كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَمْ يُبْدَأْ فِيهِ بِبِسْمِ اللَّهِ فَهُوَ أَبْتَرُ

⁴ Hatîb-i Bağdâdî, *el-Câmiu'l-Ahlâku'r-Râvî*, c.II, s.122, no:547; Ebû Ca'fer Muhammed ibn-i Ali Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.866, no:2490; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XI, s.107, no:10360.

⁵ *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.866, no:2491; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.959, no:1964; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV, s.314, no:15584.

(*Küllü emrin zî bâlin lem yübde' fîhi bi-bi'smi'llâhi, fehüve ebter.*) “Her mühim bir iş ki, besmeleyle başlanmamışsa, besmele okunmadan o işe girişilmişse; o iş kesiktir, sonu yoktur, güdüktür.”

Demek ki, her mühim işe (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) diye, bu mânâları düşünerek başlamamız emredilmiş oluyor.

Onun için, (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) fevkalâde önemlidir. Biz de her işimizi bu mânâları düşünerek yapmalıyız.

“—Kendim için değil, keyfim için değil, zevkim için değil, menfaatim için değil, bir başkasının hatırına değil, bir başkasının gönlü hoş olsun diye değil, bir başkası istiyor diye değil; bu işi sırf Allah rızası için yapıyorum!” demiş oluyoruz.

Tabii burada da bir işaret var: Hayatımızı böyle geçirmeliyiz. Başkasının hatırı için, başkasına dalkavukluk yapacağız diye, başkasının gönlü hoş olsun diye veya kendi keyfim olsun, nefsimin arzusu yerine gelsin diye yaşamamalıyız! Hayatımızın bütün fiilleri sırf Allah rızası için olmalı!.. Onun için, büyüklerimiz bize neyi öğretmişlerdir?.. Bir hadis-i kudsîden alınıp, bizim ifademize uygun hale getirilip söylenmiş olan:

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي

(*İlâhî ente maksûdî, ve rıdâke matlûbî*) “Ey benim Rabbim, sadece sen benim maksûdumsun ve ben sadece senin rızanı kazanmak istiyorum!” düşüncesini öğretmişlerdir.

İşte hayatın en mühim düşüncesi budur. Bir müslümanı diğer insanlardan ayıran en mühim nokta budur. Başkası menfaat için çalışır, keyif için çalışır, zevk için çalışır, yapacağı her işi böyle yapar. Ama bir müslüman sırf Allah için yapar, Allah’ın rızasını kazanmak için yapar.

e. Bi’smi’llâh Kelimesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(*Bi’smi’llâhi’r-rahmâni’r-rahîm*)’in başındaki *bi-* harfi, aslında (بِاسْمِ اللّٰهِ) *bi-ismi’llâh* şeklindedir. (اسم) *İsim* kelimesinin başındaki hemze atlandığı için, *Bi’smi’llâh* deniyor. (الله) *Allah* kelimesinin başındaki hemze de, hemze-yi vasıldır; *isim* kelimesinin başındaki hemze de, hemze-yi vasıldır. İki söz arasında kaldığı zaman vasledilir, yâni ulanır, eklenir. Onun için *bi-ismi-allah* demiyoruz, *Bi’smi’llâh* diyoruz.

İsim, bildiğimiz bir kelime; Allah-u Teâlâ’nın yarattığı varlıkların adlarına isim deriz. Bir şeyin zihinde anlaşılmasına alâmet olan, delâlet eden kelimedir. *Bi’smi’llâh*; Allah’ın ismiyle mânâsına da gelir, Allah ismi ile mânâsına da gelir. Çünkü *Allah* sözü mâbudumuzun, yaratanımızın, bizi halk eden, bize rızık veren Mevlâmızın, Rabbimizin ism-i hassıdır; belki ism-i zâtıdır, ism-i alemidir. Bunlar arasında ince farklar vardır.

Meselâ, bir şeyi önce zihinde düşünüyor, ondan sonra o kelime vasıtasıyla onu tanıyorsak, o ism-i has oluyor. Ama doğrudan doğruya tanıyorsak, daha başka bir düşünceye varmadan bizzat idrak edip tanıyorsak, o zaman ism-i alem oluyor. Bu *Allah* sözü, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin ism-i alemidir. Yaradanımızın adı budur, Allah'tır.

Allah kelimesinin kökeni, ne zamandan çıktığı araştırıldığı zaman, çok derinlere gittiği görülüyor. Arapların eslâfının, ecdâdının, tâ kökenlerinin zamanına kadar gidiyor. Çok mühim bir kelime... Çeşitli izahlar var. Ama o uzun teferruatı bir tarafa bırakacak olursak, Arapça'da dışarıdan gelme bir kelime değil. Dışarıdan gelen bir kelime olsa, *ucme* olduğu için *gayr-i münsarif* olur diyor alimler.

Başındaki elif-lâm ta'rif olsa, o zaman yâ denildiği zaman (*Yâ Allah!*) denmez, (*Yâ eyyüha'llâh!*) demek gerekir. Öyle denmediğine, göre o değil. Böyle ince dilbilgisi izahları yaparak söylüyorlar.

“Allah” yaradanımızın ismi, ism-i alemidir. Bundan ne çıkar?.. Allah sözü başka bir varlığa söylenemez! Putlar için, kavimlerin tapındığı başka varlıklar için söylenemez! Yâni putlar için, insanların, kavimlerin tapındığı başka varlıklar için söylenemez! Sadece vâcibü'l-vücûd olan Allah-u Teâlâ Rabbimiz, o isimle isimlendirilir.

Başka varlıkların isimleri, meselâ tanrı diyebilirler; Lât, Uzza, Menât vs. İnsanların tapındığı şeylerin başka isimleri olabilir.

O isimler ayrı... Ama Allah kelimesi, tarihi çok derinlere giden bir muhteşem kelimedir. Onu İngilizce *god* kelimesiyle, veya Almanca *got* kelimesiyle, veya Fransızca *dio* kelimesiyle karşılamak ve tercüme etmek de çok yanlış olur! Çünkü o kavimler, *god* sözünü, *got* sözünü, *dio* sözünü düşündükleri zaman, onların hatırına başka şeyler gelir. Binâen aleyh, Allah sözünün delâlet etmediği başka şeyler hatıra geldiği için, Allah sözünün tercümesi olmaz. Allah sözü Allah diye tercüme edilir.

Eskiden ezanı Türkçeleştirmeğe kalkışmışlar. Dini bilmeyen, Arapça'yı bilmeyen, ilimde eksik olan kimseler, (*Allâhu ekber*)'i "Tanrı uludur." diye tercüme etmişler. Olmaz!.. "Allah uludur." olur, "Tanrı uludur." olmaz. Neden?... Çünkü tanrı, eğer Hintlilerin taptığı inekse, o zaman niye ulu olsun; ondan daha büyük fil var, zürâfa var... Yâni öyle şey olmaz! Allah yerine tanrı kelimesi kullanılamaz. Kullanılırsa, kâfi gelmez. Bunu bileceğiz. Ona göre Allah kelimesini kullanacağız.

Başka hiç bir tanrıya Allah adı verilmemiş. Kavimlerin tapındığı bâtil putlara dahi hiç bu isim verilmemiştir. O bakımdan, bunun ayrıca böyle olduğunu bilmek çok önemli oluyor.

"Mürteceldir; yâni irticâlen ve Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne verilmiş, sırf ona mahsus bir isimdir." diyor alimler.

Gayr-i müştaktır, yâni bir başka yerden çıkmış değildir. İmam Fahreddîn-i Râzî de öyle demiş. Allah sözüne, kelimesine *lafza-i celâl* derler.

“Lâfza-i celâl ism-i alemdir, müştak değildir. Bütün eski usül alimleri, fakihler bu kanaate varmışlardır.” diye söylüyorlar. Demin anlattığım sebeplerle böyle izah ediyorlar.

f. Rahmân ve Rahîm Kelimeleri

Rahmân kelimesi, bu da has isimdir. Allah-u Teâlâ'ya has, yâni Allah-u Teâlâ'ya mahsus bir isimdir. Aslında *rahime-yerhamu*, merhamet etmek sıfatından geliyor ama, eğer o sıfat gâlib halde ise, çoksa, o zaman sıfat-ı gâlibe, böyle ism-i has olur. Galebe çok artınca, yâni o mânâ çok kuvvetli olunca, isim olarak kullanılır.

Rahmân böyle bir sıfattır. Yâni sıfat olmasına rağmen isim haline gelmiştir ve insanlardan, mahlûklardan hiç birisine Rahman denmez. Sadece Allah'a Rahman denilir. Çünkü merhameti o kadar çoktur, o kadar gâlibdir, o kadar mukayese kabul etmez miktardadır ki, ondan dolayı Rahmanlık sadece Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne lâyıktır. Sırf onun için kullanılır. Öyle kullanılmıştır. Başkası için de kullanılmamıştır, hiç kullanılmışı yoktur dilde... Demek ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne mahsustur o söz.

Rahîm kelimesi, yine *rahime-yerhamü* fiilinden sıfat-ı müşebbehe veyahut mübalağa-i ism-i fâildir. Yâni, çok merhamet eden. Ama bu, insanlar için kullanılır. Çok merhamet edici demektir. Mânâsı Rahman'dan daha aşağıda olduğundan, dar olduğundan Cenâb-ı Hakk'ın sıfatlarından biridir, Allah'tan başkası için de kullanılabilir.

Nitekim, Tevbe Sûresi'nin bir ayetinde de Peygamber Efendimiz'i anlatırken, Allah-u Teâlâ Hazretleri, *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا
عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَّحِيمٌ

(التوبة: ۱۲۸)

(*Lekad câeküm rasûlün min enfüsiküm azîzün, aleyhi mâ anittüm harîsun aleyküm bi'l-mü'minîne raûfun rahîm.*) “[Andolsun size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir.] O Muhammed-i Mustafâ, Habîbullâh, Rasûlüllâh size çok düşkündür. Mü'minlere çok merhamet edicidir, çok re'fetlidir, yumuşak kalplidir; onları çok sever, onlara çok merhamet eder.” buyurmuştur. (Tevbe, 9/128)

Şimdi, tabii, burada yine anlatmak istediğim, söylemek istediğim bir husus var. *Rahmân*'la, *Rahîm* arasındaki fark nedir?.. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin Rahmanlığı ezeldendir ve ebede doğru yaygındır. Bütün varlıklara şâmidir. Böyle bir şey hiç bir yaratığa ait olamadığından, bu sadece Allah için kullanılıyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri, Rahmanlığının eseri olarak bütün yaratıklara lütfetmiştir. Ezelden, vebî olarak, yâni hiç kimsenin kesb ü ihtiyârıyla değil, sırf onun Rahmanlığıyla...

Meselâ, Allah bizi niçin insan yarattı?.. Bu bizim ihtiyarımızla değil, kesbimizle, çalışmamızla değil. Ağacın ağaç olması, taşın taş olması; onların arasından bizim seçilip de insan olmamız, bizim çalışmamıza bağlı değildir. Onun Rahmanlığı, ezelden...

Ama rahimlik kulun kesbine, ameline bağlıdır. Çalışırsa, Allah'ın rahmetine mazhar olur. O bakımdan, Allah-u Teâlâ Hazretleri, "*Rahmâne'd-dünya ve Rahîmü'l-âhireh*" denmiştir. Başka rivayetler de var. Yâni dünyada mü'min-kâfir, hepsine merhamet ediyor, rızık veriyor. Mahlûku olduğu için, bir takım ikramlarda bulunuyor. Kâfir olsun, müşrik olsun veriyor. Ama ahirette sadece mü'mine verecek, hak edene verecek, amelinin karşılığı olarak verecek. İşte o ahiretteki veriş rahimliğinden; ama evvelden, ezelden takdir buyurduğu şeyler Rahmanlığından...

Demek ki rahmanlık, kâfirlere ve diğer bütün varlıklara, müşriklere, diğer canlılara, cansızlara... hepsine birden olduğundan, umûmî olduğundan, bu kadar umûmî bir merhamete hiç bir varlık sahip olamadığından, Rahmanlık Allah'a mahsustur. Ama Rahimlik, merhametlilik insanlarda da kendi çapında, kendi miktarında olabiliyor.

Şimdi, bunların tercümesini yapmaya kalktıkları zaman, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni *tanrı* diye tercüme etmek doğru olmaz. Evet Allah tanrıdır, çünkü ma'buddur, ibadet ediliyor. Ama ma'budlar, ibadet edilen

varlıklar; insanların kimisi Allah'a ibadet etmiş de, kimisi de maalesef Allah'tan gayrı yalan yanlış şeyleri ma'bud sanmış, ibadet etmiş. Onlar da ma'bud ediniliyor, tanrı deniliyor. Demek ki, tanrı kelimesi Allah kelimesini karşılamıyor, Allah kelimesinden farklı.

Arapça'da da öyledir. Arapça'da *tanrı* kelimesinin karşılığı *ilâh*'tır. Ama, Allah kelimesinin karşılığı Türkçe'de tanrı olamaz, Allah diye tercüme etmek lâzım. Çünkü başka türlü söylersek, mânâ ifade edilmemiş olur.

Fransızca'da da böyledir, Almanca'da da böyledir, İngilizce'de de... O kelimeler Allah'ı ifade etmez. O kelimeyi sorduğunuz zaman o, saçları uzun, sarışın Hazret-i İsâ'yı düşünür. Veya daha başka bir şeyi düşünür. Demek ki medlûlu, zihindeki kavramı tam ifade etmediğinden, Allah demek lâzım!..

Rahmanlığı; esirgeyici diyorlar, bağışlayıcı diyorlar, acıyıcı diyorlar... Bunlar da karşılığı olamaz. Bunu uzun uzun izah etmiştir alimler. Çünkü, Türkçe'de esirgemek, bir şeyi kıskanıp da vermemek, mahrum etmek mânâsına da gelir. Meselâ:

“—Niye benden bir selâmı bile esirgedin?” derler.

Yâni, “Niye vermedin, niye cimrilik yaptın?” mânâsına. Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne esirgeyici dersek, o zaman tam ters bir mânâ çıkmış oluyor. Rahmanlığı değil de, sanki cimrilik isnad edilmiş gibi oluyor. “Esirgemek” doğru olmuyor, Rahman diyeceğiz.

Acıyan... Acımak da işte, “Kolum acıyor, başım acıyor, dizim acıyor...” filân diyoruz. Yâni, ağrısı olmak mânâsına da geliyor. O da uygun değil.

Binâen aleyh, bizim ecdâdımız “yarlıgayıcı” demiş. *Mevlid*'de, “*Rahmetinle yarlıgagıl yâ Ganî!*” diye geçiyor biliyorsunuz. Yarlıgamak Süleyman Çelebi tarafından kullanılmış. Ne demek?.. O da *yâr* kelimesinden, dost kelimesinden geliyor Farsça'dan. Yâni yar muamelesi, dost muamelesi yapmak. Yâni dostça, severek muamele etmek demektir. Eh yar muamelesi yapmak, yarlıgamak biraz oluyor ama, o da isim değil, sıfat... O bakımdan tam ifade etmiyor.

Sonra, “Rahmân ve Rahîm olan” desek, “Önce değildi de, sonradan mı oldu?” diye bir zorluk çıkıyor, tam ifade etmiyor. Acımak uygun olmuyor...

Demek ki, Rahmân'ın ne olduğunu öğreneceğiz. Sırf Allah'a mahsus, çok engin bir merhamet ifade ettiğini, her varlığa merhametinin çokluğunu anlayacağız. Rahman'ı Rahman olarak ezberleyeceğiz. Allah'ı Allah diye kullanacağız. Yerine ötekiler tutmuyor, tam karşılamıyor.

Rahîm de, merhametli mânâsına bir sıfattır. Demek ki rahmeti mü'mine, kâfire ezelden şâmil olan, hepsine erişmiş olan, Rahman; ve mü'minleri de itaat ettikleri için, yolunda gittikleri için, yaptıkları işleri kendi rızası için yaptıkları takdirde ahirette mükâfatlandırarak

olan Rahîm Allah'ı düşünerek, insan besmeleyi çektiği zaman, işe öyle başlamış oluyor. O halde bu, besmeleyi çekerek her işe başlamak, çok önemli bir husus oluyor.

Bu mânâları düşününe düşününe, inşâallah (Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm)'i bundan sonra böylece zevkle okuyalım!..

g. Şeytandan Allah'a Sığınılması

Kur'an-ı Kerim'e başlanırken, bir de biliyorsunuz eüzü çekiliyor. O da, bir ayet-i kerimede Allah'ın emridir bize:

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْ

الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

(النحل: ٩٨)

(Ve izâ kara'te'l-kur'âne festeiz bi'llâh)
“Kur'an-ı Kerim'i okuduğun zaman Allah'a istiâze et, (mine's-şeytâni'r-racîm) racîm olan şeytanın şerrinden Allah'a sığın!” buyruluyor. (Nahl, 16/98)

Çünkü ne olabilir?.. İnsan ya Allah'ın rızasını kazanmak için iş yapar, ya da şeytana uyar. Şeytanın kandırmasıyla günah olan, haram olan, yanlış olan bir işi yapar. O bakımdan şeytana uymamayı da, şeytana tapınmamayı, şeytanın yanlış vesveselerine aldanmamayı da düşünmesi lâzım bir insanın...

Onun için, eüzü-besmele çekmemiz lâzım! Yâni, Allah'a şeytandan sığınmak lâzım!

Rahmetinden koğulmuş, tard edilmiş, huzurundan atılmış o şeytandan Allah'a sığınmak lâzım; çünkü insanları kandırmak için uğraşan bir varlık...

Rahmeti engin olan, merhameti engin olan, mutî kullarını, mü'min kullarını da ahirette mükâfatlandırarak olan Allah'ın, o mükâfatını düşünerek; ezelde bize ihsan ettiğini lütuflarını, nimetlerini düşünüp şükür dolu olarak; ahiretteki mükâfatları da kaçırmamayı, azaba uğramayıp, aksine lütfâ ermeyi düşünerek bir işi yapmayı sağlayan bir ibare olmuş oluyor bu *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahim...* Yâni, insan okudukça, derin derin düşündükçe, besmeleye karşı muhabbeti daha çok artıyor.

İnşâallah, besmele bundan sonra gözümüzün önünde daha çok bulunsun... Her işimizi bu mânâları düşünerek yapmaya gayret edelim!.. Allah-u Teâlâ Hazretleri her işi rızâsına uygun yapmayı cümlenize, cümlemize nasib eylesin...

h. Besmele Duası

Ben bu sohbetimde böylece, besmelenin ne kadar mühim olduğunu, ne kadar derin anlamı olduğunu kırık dökük cümlelerimle anlatmış oldum.

Bir de bu sohbetimin sonunda... Hocamız cennet-mekân Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri'nin, biliyorsunuz, bize hadis-i şeriflerden, Kur'an-ı Kerim ayetlerinden

topladığı bir kitabı, *Evrâ'd-ı Şerife*'si vardır. Sabahları okuruz. Kardeşlerimiz her zaman okurlar. Orada, salı günü evradı arasında, bu (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*)'le ilgili çok güzel bir dua var:

“Yâ Rabbi!” diyor, “Ben senden şu duamda zikrettiğim, istediğim şeyleri (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*)'in hürmetine, azametine, celâline, cemâline, kemâline, heybetine, menzilesine, kuvvetine, ceberûtuna, ululuğuna, senâsına, bahâsına, kerâmetine, saltanatına, bereketine, izzetine, kuvvetine, kudretine dayanarak istiyorum!” mânâsına, güzel bir dua, çok duygulandırıcı bir dua... Onu okuyarak, sohbetimi tamamlamak istiyorum.

Kur'an-ı Kerim tefsirine böylece, bu akşam, (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*)'in izahıyla başladık. Allah-u Teâlâ Hazretleri, bu tefsir izah sohbetlerimizde bizi tevfiât-ı samedâniyyesine mazhar eylesin... Bu işi, sonuna kadar tamamlamayı ihsân eylesin... Bunu diliyoruz ve daha başka lütuflarını diliyoruz.

Onun için, Hocamız'ın öğrettiği bu duayla sohbetimi bitirmek istiyorum:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ بِحَقِّ
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَ بِحُرْمَةِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِفَضْلِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِعِظْمَةِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِجَلَالِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِجَمَالِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِكَمَالِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِهَيْبَةِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِمَنْزَلَةِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِمَلَكُوتِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِجَبْرُوتِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِكِبْرِيَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِثَنَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِبَهَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِكَرَامَةِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ بِسُلْطَانِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبِرَكَّةٍ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَبِعِزَّةٍ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَبِقُوَّةٍ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَبِقُدْرَةٍ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَنْ يُوفِّقَنَا لِاتِّمَامِ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

*Allâhümme innî es'elüke bi-hakki
bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,*

Ve bi-hürmeti bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-fadli bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-azameti bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-celâli bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-cemâli bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-kemâli bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-heybeti bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-menzileti bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-melekûti bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-ceberûti bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-kibriyâi bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-senâi bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-bahâi bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-kerâmeti bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-sultâni bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-bereketi bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-izzeti bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-kuvveti bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

Ve bi-kudreti bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,
en yüveffikanâ li-itmâmi tefsîri'l-kur'âni'l-kerîm.⁶

يَا إِلَهَنَا

ارْفَعْ قَدْرَنَا وَاشْرَحْ صُدُورَنَا

وَيَسِّرْ أُمُورَنَا وَارْزُقْنَا مِنْ حَيْثُ

لَا يَحْتَسِبُ بِفَضْلِكَ وَكَرَمِكَ

يَا مَنْ هُوَ كَهَيْعَصَ حُمَعَسَقَ

وَنَسْئَلُكَ اللَّهُمَّ بِجَلَالِ الْعِزَّةِ

⁶ Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Allah'ım, Besmele hakkı için; Besmele'nin hürmeti, Besmele'nin fazileti, Besmele'nin büyüklüğü, Besmele'nin yüceliği, Besmele'nin güzelliği, Besmele'nin mükemmelliği, Besmele'nin heybeti, Besmele'nin mertebesi, Besmele'nin geçerli olduğu alan, Besmele'nin gücü, Besmele'nin yüceliği, Besmele'nin övgüsü, Besmele'nin değeri, Besmele'nin kerameti, Besmele'nin kuvveti, Besmele'nin bereketi, Besmele'nin izzeti, Besmele'nin gücü ve Besmele'nin kudreti hakkı için senden Kur'an-ı Kerim tefsirini tamamlamaya muvaffak olmamızı istiyorum.

وَجَمَالَ الْهَيْبَةِ وَجَبْرُوتِ الْعِظَمَةِ أَنْ تَجْعَلَنَا

مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ

الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

وَأَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى سَيِّدِنَا

مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

*Yâ ilâhenâ! İrfa' kadrenâ, ve'srah sudûrenâ, ve yessir umûrenâ, ve'rzuknâ min haysü lâ yahtesib. Bi-fadlike ve keremike yâ men hüve kâf hâ yâ ayn sâd, hâ mîm ayn sîn kâf... Ve nes'elüke'llâhümme bi-celâli'l-izzeti ve cemâli'l-heybeti ve ceberûti'l-azameh, en tec'alênâ min ibâdike's-sâlihîn. Ellezîne lâ havfun aleyhim ve lâ hüm yahzenûn, bi-rahmetike yâ erhame'r-râhimîn... Ve en tûsalliye alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed.*⁷

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ

وَنَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ

اللَّهُمَّ ارْحَمْ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ رَحْمَةً عَامَةً

Allâhümme innâ nes'elüke mine'l-hayri küllihî, ve neüzü bike mine's-şerri küllihî.

Allàhümme'rham ümmete muhammedin rahmeten àmmeh...⁸

Rabbimiz, Ümmet-i Muhammed'e lütfuyla keremiyle muamele eylesin... Bizi dünyanın ve ahiretin her türlü hayırlarına bu dua berekâtıyla, lütfuyla, keremiyle, Habîb-i Edîb'i hürmetine nâil eylesin... Hem dünyada, hem ahirette aziz ve bahtiyar eylesin...

Sevgili ve değerli Akra ve Ak-Televizyon izleyicileri, *es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

13. 10. 1998 - ALMANYA

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

⁷ Ey Rabbimiz! Kadrimizi, değerimizi yükselt! Kalbimizi genişlet, işimizi kolaylaştır. Hesap edilemeyen rızıklarla bizi rızıklandır. İhsanın ve keremin hürmetine ey Kâf, hâ, yâ, ayn, sâd ve Hâ, mim, ayn, sin, kaf olan!

Ey Allahım, izzetinin celâli, heybetinin cemâli, büyüklüğünün ceberûtu hakkı için; rahmetinle bizi kendilerine ne korku ne de üzüntü dokunmayacak olan salih kullarından kılmanızı istiyorum, ey merhametlilerin en merhametlisi. Ve yine Efendimiz Muhammed SAS'e salât etmeni ve âline rahmet etmeni istiyorum.

⁸ Ey Allahım, biz senden hayırların hepsini istiyoruz ve şerhlerin hepsinden sana sığınıyoruz. Allahım, Ümmet-i Muhammed'e umûmî olarak rahmet eyle!